

KUNNOSTA & SISUSTA

PUU TALO

SUVI JA SEBASTIAN SEGERCRANTZ

TAMMI

KUNNOSTA & SISUSTA

PUU
TALO

KUNNOSTA & SISUSTA

PUU TÄLO

SISÄLLYS

LUKIJALLE 6

UUDESTISYNTYNEET PUUTALOT

JUNA-ASEMAN
ASUINKASARMI 14

SUVUN
TORPPA 48

JUGEND-
HUVILA 82

MAATILAN
PÄÄRAKENNUS 116

KAUPUNKILAINEN
PARITALO 146

SUVUN
KYLÄKAUPPA 174

ISOISÄN
RINTAMAMIESTALO 198

60-LUVUN
PUUTALO 220

NEUVOJA KUNNOSTAJALLE

UNELMASTA
TALOKSI 8

ERISTÄ
OIKEIN 42

ULKOVERHOUS
SUOJAA 74

KATSE
IKKUNAAN 106

JALKOJEN ALLA
AITO PUULATTIA 140

VANHA OVI ON
ARJEN ANTIKKIA 166

VANHAAN TYYLIIN
VIIMEISTELTY 192

VASARA JA
NAULOJA 216

SANASTO 244

APUA JA
TARVIKKEITA 247

LUKIJALLE

MIKSI ME haluamme asua juuri vanhassa talossa? Talomme huoneiden seinät ovat vähän vinossa kukin eri suuntaan. Olemme kiinnostaneet pinkopahvin liian harvasti ja osa tapeteista pussittaa. Vanhoista ikkunoista vetää talvella. Huoneiden viimeistely vie tolkkutomasti aikaa, koska myös listat kunnostetaan tai tehdään käsin uudelleen. Kaappitilaa täytyy improvisoida. Ulkoseinän viisi vuotta sitten maalattu keltamultamaali on jo alkanut paikoitellen varista. Silti moni edelleen keskeneräisessä talossamme käyvä toteaa: ”Täällä on niin kodikasta!”

Juuri epätäydellisyys, ajan patina ja ihmisen kokoinen arkkitehtuuri luovat kotoisan ja helposti lähestyttävän tunnelman. Vielä vuosien talossa asumisen jälkeenkin huomaamme ihailevamme, kuinka ikkunan puhallettu lasi saa maiseman väreilemään maalauksen tavoin. Kuinka kalliit sisäovet paljastuvat liian ja lohkeilevan maalin alta. Kuinka monen askeleen painon vanha nitisevä lautalattia on saanut vuosien varrella kantaa. Kuinka 1920-luvulta peräisin oleva ruostunut sisäoven lukko toimii edelleen.

Idea kirjasta syntyi vuosien remontoinnin jälkeen halusta jakaa vinkkejä muille kunnostajille ja nostaa esiin uskomattomia uudelleen syntyneitä taloja. Kirjaan on koottu kahdeksan erilaisen talon tarinat, jotka jatkuvat edelleen uusien sukupolvien käsissä. Talojen lähtötilanteet ja tekijöiden taustat vaihtelevat paljon. Osa taloista on perittyjä ja osa taas pitkän etsinnän jälkeen löydettyjä. Osa perheistä on opetellut remonttitaidot itse, toiset

taas ovat käyttäneet apuna enemmän ammattilaisia. Muutamassa talossa on selvitty lähinnä pintaremontilla, joissakin taas on jouduttu uusimaan rakenteita ja jopa kivijalkaa. Kaikkia perheitä kuitenkin yhdistää kova halu asua juuri vanhassa talossa ja tutustua kotiinsa huolella.

Kirjaan on koottu myös ohjeita ja vinkkejä vanhan talon hankinnasta sen kunnostukseen ja viimeistelyyn. Kirjan ei ole tarkoitus olla kattava remonttiopas vaan toimia enemmänkin kiinnostusta herättävänä alkupalana ja kannustaa hankimaan aiheesta lisätietoa. Jos kirjan avulla yksikin vanha rakennus välttää purkutuomion ja joku päättää uusimisen sijaan kunnostaa vanhat käsintehdyt ikkunansa, on tavoitteemme täyttynyt.

Vanhan talon kunnostus vaatii kykyä nähdä ränsistyneen talon potentiaali ja uskoa omiin tai-toihin. Kunnostus vie yleensä enemmän aikaa kuin luulisi ja kysyy hyviä hermoja. Keskeneräisyyttä pitää olla valmis sietämään joskus jopa vuosia. Lohdullista on, etteivät tämän kirjan kohteetkaan ole omistajiensa mukaan vielä ”valmiita”, vaan tekemistä ja haaveita riittää myös tulevaisuudessa. Ehkä juuri tähän lauseeseen kiteytyy parhaiten vanhan talon viehätyks. Kun et asu hiljattain tehtaalta kärkeätyssä rakennuksessa, pääset kokemaan kuinka vanha talo herää taas henkiin ja saat jättää siihen oman jälkesi. Varaudu siihen, että vanha talo opettaa ja muuttaa myös sinua.

Onnistumisen iloa ja uskallusta haaveilla!

Espoossa uuden remonttivuoden kynnyksellä,
Suvi ja Sebastian Segercrantz

U N E L M A S T A T A L O K S I

Vanhojen talojen charmi, käsintehdyt yksityiskohdat ja aidot materiaalit viehättävät yhä uusia sukupolvia. Ostaessaan vanhan talon ostaa samalla myös palan historiaa ja kodikkuutta, joka on syntynyt laadukkaiden materiaalien ikääntyessä kauniisti vuosikymmenten saatossa.

MONET HAAVEILEVAT omasta puutalosta, mutta sen löytäminen on käymässä vaikeaksi. Kasvukeskusten läheisyydessä sijaitsevien talojen hinnat ovat kovia ja kohteita on usein modernisoitu rajusti vuosikymmenien varrella. Syrjäseudut taas pullistelevat edullisia alkuperäiskuntoisia kouluja, maatilapäärakennuksia ja huviloita, mutta ostajia on liikkeellä vain vähän.

Monet ostajat kokevat hieman nuhjuiset talot pelottavina ja ihastuvat hiljattain remontoituihin taloihin. Kuitenkin täysin remontoituissa kohteissa on usein hävitetty paljon vanhoja yksityiskohtia ja materiaaleja, eikä talo enää ulkoisesti ole aidosti vanhan näköinen. 1970–90-luvuilla tehdyt laajat saneeraukset ovat voineet tuhota talon rakenteita ja aiheuttaa homevaurioita, jotka tulevat esiin pahimassa tapauksessa vasta remontin keskellä tai terveysongelmina. Niinpä vanhaa taloa hankittaessa usein turvallisimmin ostos on alkeellisemmin varusteltu ja kulunut talo, jota ei ole paljoa kunnostettu. Suojelunkaan talon ostoa on turha pelätä: Museovirasto ohjaa ja valvoo suojellun kohteen kunnostusta, ja remontointiin on haettavissa myös rahallista tukea.

Rajusti saneerattu ja modernisoitu talo saattaa vaikuttaa turvalliselta ostokselta, mutta sen historiallinen arvo on pieni ja alkuperäisten yksityiskohtien puuttuminen vaikuttaa jälleenmyyntiarvoon. Sen sijaan alkuperäisessä asussaan säilytetyn vanhan talon arvo on vakaampi aidosti vanhojen kohteiden käydessä vuosi vuodelta harvinaisemmiksi. Ajatus remonttifilosofiasta, kuten käytettävistä materiaaleista, menetelmistä ja kunnostuksen laajuudesta, olisi hyvä olla jo taloa etsittäessä. Toisaalta itseään kiinnostavan talon löytyessä pitäisi olla valmis muuttamaan suunnitelmaa talon ominaispiirteille sopivaksi. Jos talo on välttänyt vuosien varrella modernisoinnit ja siinä on tallella paljon alkuperäisiä detaljeja, tulisi se jättää tätä arvostavien käsiin. Vanhan talon korjaaminen uutta vastaavaksi ei ole järkevää talon eikä lompakon kannalta.

Aistit avoinna asuntonäytössä

Vanhan talon asuntonäytössä on oltava aidosti hereillä. Vaikka kohteen tunnelma olisi kuinka hurmaava, kannattaa huomiota yrittää pitää talon rakenteissa ja etsiä vihjeitä ongelmakohdista. Nykyään useimmiten kaupan yhteydessä tehtävässä kuntotarkastuksessa talon peruskunto selviää hyvin, kun sen tekee asiantunteva ammattilainen, mutta vanhan talon ostajan kannattaa itsekkin perehtyä riskien havaitsemiseen. Välillä talon ongelmia on voitu peitellä ja häivyttää idyllisen yleisilmeen taakse. Esimerkiksi vettä keräävät astiat ikkunaverhojen takana tai kovalevytaikat ulkoseinässä eivät ole hyvä merkki vaan vaativat tarkempaa tutkimista.

Ensimmäisenä kävijä huomaa talon tuoksun. Jos talossa on hyvin ummehtunut tai jopa pistävän paha haju, on jotain vialla. Myös voimakas pesuaineiden tai hajusteiden tuoksu voi peitellä todellista tilannetta. Tupakanhajusta pääsee eroon kattavalla pintaremontilla, mutta pistävä haju viestii ongelmista ja vaatii tarkempaa tutkimusta talon rakenteissa.

Vanhempien, puurakenteisissa osissa sijaitsevien märkätilojen kuntoa ja remontoinnin tarvetta on vaikea silmämääräisesti arvioida, joten niiden osalta kannattaa varautua korjaustarpeisiin. Uudemmissakin märkätiloissa voi olla ongelmia. Jos märkätiloja ryhdytään uusimaan, ei kustannuksissa ja työmäärässä välttämättä ole suurta eroa, oli lähtökohta sitten 1960- tai 1990-luvulta.

Vanhoissa märkätiloissa on usein ollut vuosia jatkuneita putkivuotoja. Märkätilojen lisäksi putkivuotoja voi olla keittiössä tai WC-tiloissa. Eri vesiputkista käyttövesiputkilla, eli putkilla joilla tuodaan hanoille lämmin ja kylmä vesi, on lyhin elinikä. Viemäriputket kestävät yleensä pidempään. Vesikiertoisien keskuslämmityksen patteriputket eivät varsinaisesti kulu tai syövy ja niiden käyttöikä voi olla jopa sata vuotta. Patteriputkien ongelmia voivat olla vuodot liitoksissa tai putkien ruostuminen ulkopuolelta, esimerkiksi käyttövesiputkista vuotaneen veden takia. Rakenteiden sisällä

piilossa olevat vanhemmat käyttövesiputket pitää varautua uusimaan. Vaikka putkia olisikin uusittu, voi joukossa kuitenkin olla myös vanhempia putkia. Kupariputkien ja messinkisten liitososien kuntoa ei pysty ulkopuolelta silmämääräisesti arvioimaan.

Monissa vanhoissa taloissa kylmiä avoullakkoja on muutettu asuintiloiksi. Näin on saatu ns. puolitoistakerroksisia taloja. Puolitoistakerroksisten talojen yläkerran vinot katto-osuudet, niin sanottu vino-ontelot, ovat rakennusteknisesti haastavia. Missään tapauksessa vino-ontelon eriste ei saa olla kosketuksissa vesikatteen eli katon vedenpitävän osan kanssa, vaan vesikatteen alla pitää olla kunnollinen tuuletusrako. Jälkeenpäin sisustettuihin yläkertoihin on luonnollisesti haluttu mahdollisimman korkeat huoneet, jolloin eristeet on voitu asentaa liian lähelle vesikattoa. Vanhemmissa purueristeisissä vino-onteloissa eristeet ovat voineet valua alaspäin tukkien tuuletusraon. Ongelmallisuutta lisää se, että vino-ontelon tuuletustilaan ja katon harjan alapuoliseen kolmioon voi olla hyvin vaikea edes katsoa. Vesi on voinut johtua huomaamatta pitkäänkin vino-ontelon sisällä alaspäin aina seinään asti.

Ulkokierros

Vesikatto on talon säilymisen kannalta tärkein osa. Ostoa harkittaessa katon kunto pitää arvioida. Katolla herkimpiä kohtia ovat piippujen läpiviennit ja jiirit, joissa esimerkiksi ulkonevan kuistin katto liittyy itse talon kattoon. Kattoa olisi hyvä päästä tarkastelemaan myös alapuolelta, jolloin mahdolliset vuotokohdat löytyvät parhaiten.

Perustuksien ongelmat näkyvät yleensä selvästi myös ulospäin. Vanhoissa hirsitaloissa nurkat voivat olla huolellisemmin perustettu ja niiden välit ladottu melko huolettomasti pienemmillä kivillä. Jos nurkkien väliset pienemmät kivet ovat liikkuneet mutta nurkat ovat tukevasti ryhdissä, ongelma tuskin on kovin vakava. Nurkasta sortuneet tai pahasti painuneet kivijalat voivat olla työläitä ja kalliita korjattavia. Betonista valamalla

tehdyt sokkelit yleistyivät 1930-luvulla. Halkeamia vakavampaa on, jos sokkeli on liikkunut, painunut tai kallistunut. Katsomalla talon nurkasta seinää pitkin pystyy näkemään, onko sokkeli suorassa. Vertaile eri puolilla taloa ulkolaudoituksen suhdetta sokkeliin. Jos sokkeli on jossain kohdassa ulompana kuin muualla, viittaa se perustusten liikkumiseen.

Usein puhutaan salaojien välttämättömyydestä. Salaojien tehtävä on kuivattaa maaperää talon perustusten ympärillä. Vanhemmat kellarittomat talot on pääsääntöisesti rakennettu ilman salaojia, eikä niitä yleensä tarvitse lisätä jälkeenpäin. Kellarillisissa taloissa salaojat sen sijaan ovat usein tarpeelliset. Yli 20 vuotta vanhojen salaojien toimivuuteen tulee suhtautua varauksella. Salaojaputkien ympärillä tulee käyttää pestyä salaojasoraa, joka erotetaan perusmaasta suodatinkankaalla. Salaojasoralla estetään hienojakoisen aineksen pääsy salaojaputken sisään. Vanhoissa salaojituksissa salaojasoraa ei ole käytetty ja putket ovatkin usein täynnä hiekkaa ja multaa. Lisäksi salaojat tulee varustaa tarkastuskaivoilla, joiden kautta on mahdollista huuhdella maan sisällä olevat putket. Jos salaojilla ei ole tarkastuskaivoja, eikä niitä siksi pääse näytössä tarkastamaan, tulee varautua salaojaremonttiin.

Yli satavuotiaissa taloissa savupiippurakenteet voivat olla kirjavia eivätkä täytä nykymääräyksiä. Vanhojen talojen savupiiput voivat myös olla hyvin kuluneita vuosikymmenten lämmittämisen seurauksena. Savupiippuja pystyy korjaamaan, mutta joissain tapauksissa piiput voivat olla niin epämääräisiä, että piippua ei voi enää turvallisesti käyttää. Koko savupiipun purkamisen ja uudelleenmuuraminen on hyvin työlästä, mutta erikoistapauksessa se voi olla perusteltua.

Rossipohjia, eli eristettyjä, alapäin tuuletettua alapohjia, on muuteltu usein toimimattomiksi vuosien varrella. Tuuletus on voitu estää kokonaan, tuuletustila on voitu täyttää ja täytteen päälle on valettu laatta. Kuvatun kaltainen muutos voi nostaa maakosteutta rakenteisiin.

**TUTUSTU UUTEEN
KOTIISI HUOLELLA
ENNEN REMONTIN
ALOITTAMISTA.**

Remonttisuunnitelma ja työjärjestys

Kun talo on valittu, kannattaa uuteen kotiin tutustua huolella ja tunnustella remontin tarvetta rauhassa. Jos omaa kokemusta ei juuri ole, käytä ammattilaista apuna arvioimaan talon rakenteita ja tarvittavan remontin laajuutta. Yritä löytää perinnerakentamiseen erikoistunut asiantuntija, jotta saat luotettavaa tietoa vanhaan taloon sopivista materiaaleista, rakenteista ja työtavoista. Moni konsultti arvioi varmuuden vuoksi lähes kaikki vanhan talon rakenteet korjausta vaativiksi, mutta tämä on usein liioittelua ja johtaa kohteen alkuperäisen hengen tuhoamiseen.

Tee remontin laajuudesta suunnitelma, alustava työjärjestys ja aikataulu. Ensimmäisenä on tarkastettava katon vedenpitävyys ja tehtävä mahdolliset katon korjaukset tai uusiminen. Jos talossa joudutaan tekemään rakenteellisia korjauksia, kuten hirsien tai lattiankannattajien uusimista, kannattaa ne aina tehdä ensin. Jos talo on painunut ja sitä on tarkoitus nostaa jostain kohtaa, tulee nosto vaikuttamaan hyvin laajalle alueelle. Nostamisen jälkeen ikkuna- ja ovikarmeja voi joutua sovittamaan uudestaan. Kun talon rakenteet on kunnostettu, varmistetaan eristeiden riittävyys ja tuulenpitävyys seinissä, lattioissa ja katoissa. Sen jälkeen remontti etenee talon ja suunnitelman ehdoilla rakenteista sisä- ja ulkopintoihin.

Remontin edetessä voi tulla houkutus modernisoida taloa alkuperäisiä suunnitelmia enemmän. Pidä kuitenkin mielessä, että juuri käsityön jälki ja ajan tuoma patina tekevät talostasi uniikin eikä niitä tule piilottaa.

Todennäköisesti yleisin tapa tehdä remonttia on edetä huone kerrallaan ja muuttaa sisään taloon, kun välttämättömät huoneet ovat asumiskunnossa. Remontin keskellä asuminen koettelee hermoja ja tekee työstä usein hitaampaa sekä viimeistelyistä, kuten listojen asentamisesta, hankalaa. Hitaamassa remonttitahtissa on kuitenkin omat etunsa. Rauhassa kunnostaen talo tulee kunnolla tutuksi ja asumisen kautta löytyvät omalle talolle oikeat työtavat ja materiaalit.

Remontti vaatii tilaa

Remonttia tehdessä tilantarve on yllättävän suuri. Kaikki remontit pitäisi aloittaa talon siivoamisella ja riittävän työskentelytilan varmistamisella. Lautojen, levyjen, tapettien ja listojen sahaaminen, leikkaus ja maalaus voi vaatia melkein koko työn alla olevan huoneen tilan. Vähänkin laajemmissa remonteissa ainakin työn alla oleva huone pitää tyhjentää kaikesta, mikä ei välittömästi liity käsillä olevaan toimenpiteeseen. Usein käy niin, että tavaroitten poiskantamisessa viivytellään ja remonttia tehdään ahtaissa tiloissa kompuroiden, vaikka huoneen tyhjentäminen on jossain vaiheessa kuitenkin välttämätöntä.

Puuta työstettäessä syntyy paljon hukkapaloja, sahanpurua sekä höylän lastuja. Asennettujen tarvikkeiden paketteja ja muoveja, maalipurkkeja ja suojapapereita kertyy nopeasti työn alla olevan kohdan ympärille. Roskat kannattaa siivota usein pois. Siivoamiseen menee vain vähän aikaa ja se säästyy nopeasti takaisin, kun työkaluja ei tarvitse etsiskellä roskien alta.

Jos talossa on tarkoitus kunnostaa ikkunoita, raaputtaa ovia ja tehdä listoituksia, on tarkoituksenmukaista perustaa sopivaan tilaan verstaas. Mikäli pihapiirissä on talusrakennuksia, voi niistä löytyä sopivia tiloja, jotka palvelevat tässä tarkoituksessa vielä remontin valmistumisen jälkeenkin. Pysyvemmän verstaan voi tehdä esimerkiksi kellariin. Remontissa tarvitaan myös paljon työkaluja, ja niille kannattaa perustaa oma selkeä säilytyspaikka. Seinälle voi kiinnittää levyn, johon naulataan naulat työkaluille ja piirretään työkalun ääriiviivat levyyn. Seinätelineestä työkalut löytää yhdellä silmäyksellä. Höyliä, talttoja ja puuporia pitää säilyttää niin, etteivät terät kolhi toisiaan.

Kunnollinen höyläpenkki on verraton apu puuta työstettäessä. Riittävän raskas höyläpenkki pysyy paikoillaan ja antaa vasteen puuta käsin höylättäessä tai kirveellä työstettäessä. Ikkunoiden kunnostusta varten tarvitaan riittävän korkea työskentelytaso, jottei selkä kipeydy. Ovia kunnostettaessa voidaan käyttää pukkeja.

Budjetti

Remontin budjettiin vaikuttavat kohteen lähtötilanne, koko, tehtävän kunnostuksen laajuus ja käytettävissä oleva osaaminen sekä resurssit. Vanha talo vaatii aina omistajaltaan kiinnostusta kunnostamiseen ja tiedon hankintaan. Puutalon kunnostukseen vaadittavat materiaalit eivät ole kovinkaan kalliita, mutta työvaiheet ovat aikaa vieviä ja siksi kalliita teettää. Jos koko remontin haluaa ulkoistaa muille, vaaditaan muhkea budjetti ja luotettavat perinnerakentamiseen erikoistuneet työmiehet.

Likaisia ja kuluneita pintoja on usein varsin edullista puhdistaa ja uusia. Alkuperäisiä täyspuisia ovia, ikkunoita ja muita detaljeja pystyy kunnostamaan kohtuullisen helposti itsekin. Osa esimerkiksi puuseppää vaativista työvaiheista ja putkityöt voi olla järkevää teettää ammattilaisilla. Sähkötöihin tarvitaan aina ammattilainen, jolla on luvat niihin. Kalliita työvaiheita ovat esimerkiksi hirsikorjaukset, kivijalan kunnostaminen, uusien ikkunoiden ja ovien teettäminen puusepällä sekä putkien ja sähköjen uusiminen.

Mistä apua?

Vanha puutalo vaatii kunnostajalta hieman enemmän perehtymistä oikeanlaisiin materiaaleihin ja työtapoihin kuin 1970–2000-luvun talot. Aiheesta on julkaistu useita hyviä kirjoja ja netistä löytyvät selkeät Museoviraston korjauskortit. Apua tarjoavat myös perinnerakentamiseen erikoistuneet puusepät ja muurarit sekä perinnerakentamiseen vihkiytyneet konsultit, joita löytää erilaisista osaja-rekistereistä. Tietoa välittävät myös perinnerakentamiskeskukset sekä vanhoja rakennustarvikkeita kierrättävät varaosapankit. Suojellun kohteen kunnostusta ohjaa Museovirasto.

MUISTILISTA VANHAN TALON KUNNOSTAJALLE

Usein alkuperäiskuntoinen, kulunut talo voi olla parempi ostos kuin 1970–90-luvuilla kunnostettu talo.

Kunnostus vie yleensä enemmän aikaa kuin arvioit.

Ole realistinen omien voimavarojen suhteen.

Tee alustava suunnitelma remontin laajuudesta ja työjärjestyksestä.

Varaa riittävästi tilaa työskentelylle ja materiaaleille.

Säilytä työkaluja tietyssä paikassa.

Pyri rajaamaan remontti osaan talosta kerrallaan.

Älä yritä korjata vanhaa taloa uutta vastaavaksi.

UUSI ELÄMÄ VANHALLE PUUTALOLLE!

Vanhasta talosta tulee unelmien koti, kun sen kunnostaa oikein ja sisustaa tunnelmallisesti. Tässä kirjassa käydään läpi kahdeksan uniikkia kohdetta, jotka ovat syntyneet taitavien tekijöiden käsissä uudelleen. Liikkeelle lähdetään talojen historiasta ja remonttien alkutilanteesta, selostetaan tehdyt muutokset ja esitellään upea lopputulos. Kirjaan on koottu myös vanhan talon korjaamiseen liittyvää tietoa ja ohjeita.

Suvi ja Sebastian Segercrantz ovat oman puutalon kunnostuksen myötä perehtyneet vanhojen talojen maailmaan. Suvi on graafinen suunnittelija ja valokuvaaja. Kirjan teknisistä ohjeista vastaava Sebastian työskentelee asiantuntijana VTT:llä sekä konsultoi remontoijia.

9 789520 450083

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-5008-3